

reportage, interview, achtergrond

limburgs dagblad

door
jan van
lieshout

„Mientje begientje”,
plaagde de schooljeugd
van Bingelrade

De eerste lichting

HEERLEN – Dit zijn de Kleine Zusters van de H. Jozef, die op 23 augustus 1922 naar China vertrokken.

Van links naar rechts zuster Yvonne Driessen uit Weert, moeder Bertilla à Campo uit Bingelrade, zuster Milburga van Eemeren uit Helmond, zuster Desideria Vousten uit Broekhuizen, zuster Elisabeth Coumans uit Merkelbeek en zuster Timothea Borghans uit Waubach.

ROEP VAN HEILIGHEID OVER ZUSTER BERTILLA

HEERLEN – Op 21 juni is het honderd jaar geleden, dat in Bingelrade Mina à Campo werd geboren. Ofschoon ze reeds op 16 oktober 1929 in China is overleden, eren de Kleine Zusters van de H. Jozef haar nog immer als „moeder Bertilla”. De roep van heiligheid is blijven aanhouden. Daarom is de paus gevraagd de Limburgse zuster heilig te verklaren.

In de congregatie van de Kleine Zusters van de H. Jozef is nog één wachtende voor zuster Bertilla: mgr. Pieter Jozef Savelberg, de herbergierszoon uit Heerlen, die zich het lot van hulpbehoevende bejaarden aantrok en uit de meisjes, die hem daarbij hielpen, in 1872 een religieuze gemeenschap stichtte – de Kleine Zusters van de H. Jozef.

Op de dag dat de tiende zuster haar eeuwig geloften aflegde schonk Clara Zuylen uit de Dorpsstraat in Bingelrade het leven aan haar eerste kind: een dochtertje. Clara was gehuwd met Willem à Campo uit Raath: een welgestelde, sober levende boer. Mientje was drieënehalf, toen haar moeder overleed. Die leeftijd zou haar zusje niet halen.

Mientje wilde zuster worden. In vertrouwen had ze er Leonieke Janssen, haar vriendin, over gesproken. Toch was het geheim uitgelekt. „Mientje begientje”, plaagde de schooljeugd van Bingelrade. „Trek het je niet aan”, troostte Bilke Oberje, de huishoudster, haar.

de provincie Shansi resideerde Odoricus Timmer. De apostolisch vicaris had voor de zusters reeds een „hofke” laten bouwen, waar ze waarlijk met niks moesten beginnen. De plantjes uit de tuin van het moederhuis in Heerlen hadden de reis niet overleefd.

De zusters spraken geen woord Shansinees. Middels tolken moesten ze communiceren. Niettemin hadden zieken uit de bergen en heuvelen rond Luanfu het St. Jozefhofke dra gevonden. Ook klopten geestelijk en lichamelijk gehandicapten aan en werden bij het kloostertje kinderen te vondeling gelegd. Ongewenste kinderen werden normaliter in kadaverhuisjes gestopt, waar ze door ratten werden opgegeten. De zusters gruwden van de verhalen en lieten hun moederhart spreken. Er verrees een kindertehuis voor vondelingen en een huis voor hulpbehoevende bejaarden.

„Bedelares”

Ofschoon moeder Bertilla de zusters had opgedragen om al te opdringerige bedelaresen niet binnen te laten, werd toch een uitzondering gemaakt voor de bedelares, die onder grote hilariteit van de gemeenschap als moeder Bertilla werd onmaskerd.

In het najaar van 1923 kregen de pioniers versterking vanuit Heerlen. Moeder Bertilla ging ze hoogst persoonlijk in Shante-fu afhalen. Het dorpje lag vijf dagreizen van Luanfu. De wachttijd bij de zusters Vincentiënen benutte zij om brieven te schrijven. Ze wenste alle dierbaren „een zalig kerstmis en een zalig uiteinde”.

De brief, die moeder Bertilla in het voorjaar van 1927 haar lieve dierbaren onder

Chinese zusters:
„ONS MOEDER
WAS

Vondelingen deden

jé, de huishoudster, haar.

Ook sprak Mientje met haar vader over haar roeping. Ze zat toen in Sittard op het pensioonaat van de Zusters van het Kostbaar Bloed. Willem à Campo vermoedde beïnvloeding door de zusters en haalde daarom zijn dochter van school af. Voor haar achttiende hoefde zij haar vader niet meer over klooster of missie te spreken.

Toen Mina achttien werd en haar vader vroeg waarmee hij zijn dochter kon plezieren, zei ze: „Met uw toestemming om als zuster te mogen intreden”.

Vergeefs solliciteerde zij bij de Witte Zusters in Esch. Een klierkwaal aan haar hals maakte haar ook voor een Belgische missiecongregatie ongeschikt. Evenwel niet voor de congregatie van de Kleine Zusters van de H. Jozef. Op 15 januari 1903 trad Mina à Campo in en op 2 juli 1904 werd ze geprofest. Zuster Bertilla kreeg de zorg over de dames, die in het nabijgelegen Mariabad een Kneippkuur volgden: een geneeskrachtige behandeling met water, die in die dagen veel furor maakte. In 1912 werd zuster Bertilla overste van het sanatorium en in 1915 algemene overste van de congregatie.

Toch bleef ze de blauwe schort aangorden. Ze poetste schoenen, schildte aardappelen en hielp bij de afwas. Ook schrobde ze met de novicen op de blote voeten, hielp ze de tuiniersters bij het aandragen van sproeiwater en het harken van bladeren en waakte ze met de stalzuster bij de koe, die moest kalven.

„Slaapmuts”

Wakker blijven was niet haar sterkste punt. Gedurig streed zij tegen slaperigheid. Het kon gebeuren, dat ze een gezang had ingezet en bij de volgende psalm zat te knikbollen. Ze noemde zichzelf een „slaapmuts”. Zusters, die naast haar zaten, had ze met knopspelden uitgerust om haar wakker te houden. De slaperigheid was te herleiden tot haar klierkwaal, maar ook tot het harde werken en het gebrek aan voldoende nachtrust.

In 1922 vierden de Kleine Zusters van de H. Jozef het 50-jarig bestaan van de congregatie. Uit dank voor de goede wensen en de gulle gaven besloten de zusters iets terug te doen. Gewillig gingen zij in op het verzoek van Nederlandse Franciscanen om

Vondelingen deden moederhart spreken

in de bergen van Shansi, in Noord-China, een missie te stichten en de paters met charitatief werk bij te staan.

Het bestuur van de gouden congregatie wilde moeder Bertilla niet laten gaan. Toch kon rector Driessen geen betere leidster vinden. Zo kwam het dat alsnog een jeugdroom van moeder Bertilla in vervulling ging. Ze mocht naar de missie.

Hoe zal vader reageren, dubde zij. Willem à Campo was ontroostbaar en wilde er zich niet bij neerleggen. In Heerlen kon hij zijn enige dochter nog bezoeken, in China niet

meer. Wellicht was het een afscheid voor het leven.

„Mijn gemoed bij het scheiden was zoo vol en mijn hart zoo dik dat ik had kunnen schrijven”, schreef Willem à Campo zijn dochter. Evenwel, „toen wij het sanatorium verlaten hadden keerde mijn gemoedstemming ten goede. Ik dacht ik moet mij schamen om droef te zijn over iets goeds in plaats van te jubelen ja Lieve Mina ik roep U nogmaals een hartelijk vaarwel toe ... en maak U maar geen onrust meer om vader die heeft centen genoeg om te leven dus geen zorgen meer voor Bingelrade”.

Met betraande ogen verliet moeder Bertilla op de regenachtige morgen van 23 augustus 1922 het moederhuis samen met zuster Timothea Borghans uit Waubach, zuster Elisabeth Coumans uit Merkelbeek, zuster Yvonne Driessen uit Weert, zuster Milburga van Eemeren uit Helmond en zuster Desideria Vousten uit Broekhuizen.

Per trein ging de reis naar Italië; per boot naar China. Voor het eerst in haar leven zag moeder Bertilla de zee. In wiebelende draagstoelen kwamen de zusters op 8 november 1922, tot op het bot verkild, in Luanfu aan. In dat stadje in het zuiden van

de Oer, die moeder Bertilla in het voorjaar van 1927 haar „lieve dierbare vader” schreef om hem te feliciteren met zijn tachtigste verjaardag bereikte Bingelrade enkele dagen na diens dood. „Hij is een gelukkig mens geweest. Hij heeft een schoon leven gehad, niets gekend van de lasten van den ouden dag ... en een sterfbed zoals zich eenieder zou wensen”, schreef de pastoor Bingelrade moeder Bertilla in het verre China.

De dood: vuriger dan ooit had moeder Bertilla in de retraite ter voorbereiding op haar zilveren professiefeest op 2 juli 1929 verlangd te mogen sterven, zo vertelde ze haar medezusters.

Novicenmeesteres

Op 14 juli 1929 arriveerde in Luanfu het bericht, dat Heerlen zuster Timothea tot overste en moeder Bertilla tot novicenmeesteres van een te stichten congregatie van Chinese zusters had benoemd. In een hartelijke brief aan de algemene overste getuigde zuster Bertilla van haar vreugde „weer een moeder te hebben”.

Ter voorbereiding op haar nieuwe taak studeerde ze dagelijks enkele uren Chinees. Ook deed ze praktijkervaring op in de dispensairs, waar ze assisteerde. Zo ook vergezelde ze zuster Joseph van de Meer uit Alkmaar naar Nantong: met de ezelkar twee uur gaans van Luanfu. De zusters verpleegden er het gezin van een architect, dat aan vlektyfus leed. Bij thuiskomst bleek ook zuster Bertilla de gevreesde ziekte onder de leden te hebben.

Zuster Bertilla droeg haar ziekbed als de heilige Theresia, die ze bijzonder vereerde en aan wie ze in brieven met grote regelmaat refereerde. In navolging van de Carmelites uit Lisieux herhaalde de Kleine Zuster van de H. Jozef uit Luanfu kort voor haar dood, dat zij „haar hemel ging doorbrengen met goed te doen aan congregatie en missie”.

Op 16 oktober 1929 – honderd dagen na haar zilveren professie – overleed zuster Bertilla. Op 19 oktober droegen zusters en paters haar ten grave. Twee jaar later werd ze herbegraven in Po-Po-Tswen bij het kerkje, dat Theresia van Liseux was toegewijd.

RECHTBANK SLUIT PROCES

HEERLEN – Op zondag 31 januari 1965 vond in de kapel van het moederhuis van de Kleine Zusters van de H. Jozef te Heerlen de plechtige slotzitting van het informatieve proces van de zalig- en heiligverklaring van zuster Bertilla à Campo plaats.

De rechtbank verzegelde de foudralen met de akten en documenten, welke de postulator, pater dr. Marius van Delft Csr (rechts op de foto), hoogst persoonlijk naar Rome bracht.

Voorzitter van de rechtbank was mgr. Constans Kramer (OFM), emeritus-bisschop van Luanfu, waar moeder Bertilla op 16 oktober 1929 overleed. Als griffiers fungeerden pater Jan van Waasbergen (SSCC) (eerste van links) en Monulphus Gemmeke (OC) (tweede van rechts). Promotor fidei – in de volksmond „de advocaat van de duivel” – was dr. Anacletus Snijders (OFMC) (tweede van links).

EEN HEILIGE...”

HEERLEN – „Ons moeder was een heilige”, schreven Chinese zusters mgr. Lei Driessen, de rector van de Kleine Zusters van de H. Jozef in Heerlen na de dood van zuster Bertilla. Als relikwieën waren haar kledingstukken bewaard gebleven, zo stelde de algemene overste moeder Gerarda in 1948 tijdens haar bezoek aan China vast. Ook circuleerden prentjes met de beeltenis van moeder Bertilla en een gebed om door haar voorspraak bijzondere gunsten te verkrijgen.

De roep van heiligheid was blijven klinken. Daarom besloot moeder Gerontia, de opvolgster van moeder Gerarda, die tijdens een ernstige ziekte de hemelse hulp van moeder Bertilla aan den lijve had ondervonden een zaligverklaringsproces op gang te brengen.

Regel is dat de bisschop van het diocees van de afgestorvene een onderzoek instelt naar leven en gedragingen, karaktereigenschappen en deugdbeoefening, activiteiten en ondernemingen teneinde de kerk in te lichten over het geheel van zijn of haar leven. In het geval van zuster Bertilla à Campo had het informatieve proces van zalig- en heiligverklaring derhalve in het bisdom Luanfu moeten plaats hebben. De christenvervolgung in China maakte dat evenwel onmogelijk. Met goedkeuring en onder aanmoediging van mgr. Piet Moors kon het proces in het bisdom Roermond worden gevoerd.

Als voorzitter van de rechtbank werd mgr. Constans Kramers, de emeritus-bisschop van Luanfu, beëdigd, als griffiers pater Jan van Waasbergen SSCC (Pater van de H. Harten) en Monulphus Gemmeke OC (Carmeliet). Als promotor fidei – in de volksmond „de advocaat van de duivel” – fungeerde dr. Anacletus Snijders OFMC (Capucijn) uit Breda en als postulator – de advocaat-procureur – pater dr. Marius van Delft Csr (Redemptorist).

Op 20 mei 1962 werd het proces geopend en op zondag 31 januari 1965 vond in de kapel van de Kleine Zusters van de H. Jozef op de Berg in Heerlen de plechtige slotzitting plaats. In totaal werden tijdens de 44 zittingen van de rechtbank 64 getuigen gehoord. Hun verklaringen, onder ede afgelegd, beslaan 468 getypte bladzijden.

Voorts konden meer dan 200 brieven van moeder Bertilla worden opgespoord. Spontaan openbaarde zij gedachten en gevoelens.

Ook werd een onderzoek naar de roep van heiligheid ingesteld. „De roep van heiligheid is een noodzakelijk vereiste voor een zalig- en heiligverklaring”, kantteekent in Amsterdam pater dr. Marius van Delft. „De kerk behandelt een verzoek tot zalig- en heiligverklaring alleen wanneer er onder de gelovigen de overtuiging leeft en uitgesproken wordt dat iemand werkelijk als een heilige heeft geleefd en gewerkt. Waar zo’n roep van heiligheid ontbreekt of in onvoldoende mate aanwezig is, is het uitgesloten dat de kerk een reeds begonnen procedure voortzet. Hier geldt het democratische en charismatische beginsel: vox populi, vox Dei – de stem van het volk is de stem van God. Een zalig- en heiligverklaring begint bij de basis”.

Op 23 oktober 1965 deponeerde pater Van Delft hoogst persoonlijk alle akten van de getuigenverhooren met bijbehorende documenten op het departement van de Romeinse Curie, die over zalig- en heiligverklaring gaat. Theologen onderzochten de brieven van zuster Bertilla op geloof en zeden en mgr. Salvatore Vitale, die als advocaat bij de H. Stoel de procedure behartigt, vatte getuigenissen samen. In 1980 rolde het summarium van de Romeinse persen. De samensteller was erg onder de indruk van de persoon van zuster Bertilla. Hij heeft alle vrouwen in een goede afloop.

„Hoe lang een zaligverklaring op zich zal laten wachten is niet te zeggen”, aldus pater Van Delft. „Het zal een kwestie van jaren zijn. Wel heeft paus Johannes Paulus II vorig jaar een grote vereenvoudiging in de procedure doorgevoerd. Zo zal het informatief onderzoek niet nog eens worden herhaald, wat voordien wel gebeurde. Ook is de afwerking van de procedure sterk vereenvoudigd”.

Zin heeft een zalig- en heiligverklaring nog wel degelijk, vindt pater Van Delft.

„Dat daaraan wel eens wordt getwijfeld komt omdat velen geen raad met het begrip heiligheid en met de figuur van een heilige weten. De uitzonderlijke verschijning van een heilige wordt veel al als wereldvreemd ervaren en als onbruikbaar in het leven van alledag. Voor een groot deel kan deze houding tegenover heiligen hieruit verklaard worden dat men in het verleden de heiligen bij het beschrijven van hun levensgeschiedenis teveel buiten en boven het gewoon menselijke heeft geplaatst en op hen een soort geestelijke visus heeft toegepast. Zo heeft men de mens van vlees en bloed, zoals de heilige toch is geweest, te weinig intact gelaten. Men heeft hem te zeer uit het gewone leven weggehaald, hem aan de wereld onttrokken.

Het meest wezenlijke van een heilige is evenwel dat hij juist in de wereld, in aardse verhoudingen en situaties het christelijk levensideaal in zijn volle omvang en diepte heeft beleefd. In een leven volgens het evangelie van Jezus heeft hij God en de mensen lief gehad als een totale eenheid: in dienstbaarheid aan de mensen heeft hij zijn liefde tot God vorm en gestalte gegeven. Zo heeft hij midden in het leven van de mensen gestaan. Hierdoor ook heeft een heilige ons iets te zeggen.

Zo is zuster Bertilla voor ons een bezielend voorbeeld van een authentiek en volwaardig christelijk leven. Zij heeft ons voorgeleefd hoe wij in onze tijd en in onze situatie als mens en christen hebben te leven”.